

Kameleonter

Kameleonter

krigsdrama av Christian Lanciai (2015)

Personerna:

Paul
Laila
Manfred
Max
Marcus
Moses Rosenberg
Doktor Goebbels
Löjtnant Gottfried Roth
Amiral Wilhelm Canaris
tre judar
en kypare

Handlingen äger rum 1938-45 i krigets Europa.
Scenerna är huvudsakligen Göteborg, Berlin, Wien, Warszawa och Oslo.

Akt I Scen 1.

En mottagning efter en konsert.

Eleganta människor kommer fram och gratulerar solisten med drinkar i händerna.

Paul Jag får gratulera er till den stora framgången.
Laila Jag får tacka.
Paul Ingenting att tacka för. Det är vi som skall tacka.
Laila För vad?
Paul För att ni gav oss mer än bara musik.
Laila Vad gav jag mera?
Paul Något av musikens sanna väsen. Det var inte bara teknik, utan ni gav liv åt melodierna.
Laila Tänker ni på något särskilt?
Paul Främst Chopin.
Laila Han är den finkänsligaste av alla.
Paul Och det gav ni heder och rättvisa åt.
Laila Är ni musiker själv eller kritiker?
Paul Jag är en stor musikälskare och amatör men spelar själv violin.
Laila Ni verkar nog snarare en musikkännare som förringar er själv. Av er brytning att döma är ni inte svensk.
Paul Jag är österrikare ursprungligen från Wien, men jag har varit mest verksam i Tyskland och här i Sverige.
Laila Kommer man från Wien vet man något om musik. Vad spelar ni?
Paul När jag hörde er Schumann-tolkning fick jag för mig att jag gärna skulle spela en violinsonat med er.
Laila Vilken?
Paul Vad sägs om César Francks A-dur-sonat?
Laila En av de största. Jag älskar den.
Paul Jag också.
Laila När har ni tid?
Paul När som helst.
Laila Vad sägs om att pröva våra gemensamma vingar i morgon?
Paul Inte mig emot.
Laila Vi kan träffas här på Konserthuset. Jag kan ordna ett rum klockan tre.
Paul Det blir bra.
Laila Jag hämtar er vid ingången.
Paul Tack.
Laila Hur var namnet?
Paul Paul Zabłudowicz.
Laila Judisk?
Paul Därför lämnade jag Tyskland.
Laila Jag förstår.

Paul Min familj är egentligen polsk från Galizien. Därför blev vi österrikiska medborgare.

Laila Som Mahler och Arthur Schnabel.

Paul Tycker ni om honom?

Laila Jag föredrar Artur Rubinstein och Vladimir Horowitz.

Paul Man kan höra att ni lärt er mycket av Rubinstein.

Laila Tack. Fastän han inte är helt seriös anser jag att han kommer Chopins sanning närmast. Vilken är er favoritviolinist?

Paul Fritz Kreisler och Jascha Heifetz.

Laila Naturligtvis.

Paul Jag tror vi förstår varandra.

Laila Då ses vi i morgon. Nu måste jag ägna mig åt mina andra vänner.

Paul Naturligtvis. (*drar sig bort. Laila minglar.*) Är det sant? Är hon den rätta? Kan jag lita på henne? Hon är norska men internationell. Vi får se. Om det börjar bra kan det fortsätta ännu bättre.

Manfred Jag måste varna dig, Paul. Hon har farliga kontakter.

Paul Det tror jag inte. Hon är musiker. För en musiker är inga kontakter farliga.

Manfred Hon beskyddas av Nasjonell Samling.

Paul Det skiter jag i. Hon är en äkta musiker.

Manfred Och du är jude. Du har ingen chans.

Paul Vad tar du mig för? Tror du jag uppvaktar henne redan? Vi tänker bara pröva några sonater ihop.

Manfred Hon är blond och blåögd och har alla de bästa kontakter i den högsta societeten både här och i Tyskland.

Paul Vad vill du varna mig för?

Manfred Jag vet inte ännu, men om det blir krig kan hon veta för mycket om dig om ni kommer varandra för nära.

Paul Jag tror inte det blir krig förrän det har brutit ut.

Manfred Det bröt ut 1914. Det har aldrig avslutats. Allt Hitler lever för är en ny omgång, och han vill till varje pris tvinga Tyskland in i den.

Paul Varför predikar då han och nazisterna bara fred?

Manfred För att kamouflera sina verkliga avsikter.

Paul Nazistskräcken är lika överdriven som ryktena om dess judeförföljelser.

Manfred Varför lämnade du Tyskland då?

Paul Jag kan inte godkänna någon diktatur och vägrar leva under en sådan.

Manfred Hjälp oss då oskadliggöra dem.

Paul Gärna. Men hur?

Manfred Odlå din vänskap med Laila Winsnes. Hon har intressanta kontakter.

Paul Just varnade du mig för dem.

Manfred För att intressera dig för dem.

Paul Manfred, jag vill inte veta av dina intriger. Du är min vän, och jag respekterar dig, men Laila är uteslutande en musikalisk kontakt.

Manfred Det är bra. Fortsätt så. (*går nöjd vidare*)

Paul Fan vet vart han manipulerar mig egentligen, men jag har aldrig kunnat vända honom ryggen.

Max Jag såg att du kommit på god fot med fröken Winsnes.

Paul Inte alls. Vi har bara kommit överens om att pröva några sonater.

Max Hon har goda kontakter i Berlin.

Paul Vad vill du insinuera?

Max Min vän, spela inte naiv. Du är det inte. Det blir krig när som helst, och det kan inte undvikas, hur mycket den stackars patetiske Chamberlain än desperat försöker bortse från det. Ingen vill ha krig utom Hitler, men han får det.

Paul Och varför vill du sätta in Laila Winsnes i detta sammanhang?

Max De vill ha henne i Berlin. De vill att hon spelar för de högsta nazikretsarna. Furtwängler är intresserad av henne.

Paul Furtwängler är bara en musiker som aldrig haft något med politik att göra. Tvärtom har han svårt för att dölja hur mycket han avskyr det.

Max Det räknas inte. Partiet älskar henne, och det är det som räknas. Den som partiet älskar kan räkna med vilka uppfyllda önskedrömmar som helst. Risken är att partiet vill älska henne.

Paul Vart vill du komma?

Max Kom med i vårt läger. Bli en av oss. Ställ dig på rätt sida från början. Vi står i daglig kontakt med England i informationsutbyte. De vill inte bli tagna med överraskning. Odlå kontakten med henne och utnyttja den till att mjölka information om hennes kontakter.

Paul Jag vill inte ha något med politik att göra.

Max Du kommer inte undan. Ingen kommer undan.

Paul Musiken kommer alltid undan.

Max Det tror du?

Paul Det vet jag.

Max Det försöker du inbilla dig. Innerst inne vet du hur hopplöst det är. Du är redan en av oss. Du är ju en av det utvalda förföljda folket och har inget val.

Paul Påminn mig inte därom.

Max Tror du att du någonsin kan undvika att bli påmind därom?

Paul Inte så länge du lever.

Max Du är en god vän, Paul, och vi sitter i samma båt. Jag skall alltid göra allt för att beskydda dig, och jag räknar med att det blir ömsesidigt. *(slår honom kamratligt på axeln och går.)*

Paul (ser Laila i närheten och går fram till henne)

Laila Är ni kvar ännu?

Paul Jag har fått förhinder i morgon.

Laila Det tror jag inte. Är ni rädd?

Paul Jag vill skona er.

Laila Från vad?

Paul Från mig.

Laila Var inte dum. Jag är inte rädd för någonting och allra minst för en jude, i synnerhet inte om han är musiker. Musiken helgar allt.

Paul Även nazismen?

Laila Även nazismen.

Paul Det får vi antagligen anledning att diskutera.

Laila (skålar med honom) Vi ses i morgon. (går och minglar vidare)

Paul Hon har mig fast. Jag älskar henne redan. Men jag får aldrig utsätta henne för fara.

Manfred (har hört honom) Ingen risk. Det blir hon som utsätter dig för fara.

Paul Den risken tar jag gärna.

Manfred Det tackar vi för. Jag såg att Max talade med dig. Välkommen in i brödraskapet för frihet. (skålar med honom)

Paul Skål för Laila.

Manfred Skål för Laila. (De skålar och fortsätter mingla.)

Scen 2.

Laila Vad tror ni om musiken, Paul? Kan den frälsa världen?

Paul Inte vilken musik som helst.

Laila Vilken musik?

Paul Den äkta musiken.

Laila Vad är äkta musik, och vad är falsk?

Paul Ni är den äkta musiken, Laila. Ni spelar med känsla och inlevelse och får musiken att leva och sjunga. Det finns så många falska musiker, som de ledande modernisterna, till exempel, Stravinskij, Paul Hindemith, Bela Bartok, Arnold Schönberg, som bara är tekniker...

Laila Arnold Schönberg är jude.

Paul Det gör varken till eller från. Han började bra och skrev ypperlig musik till en början. "Verklärte Nacht", till exempel, är helt igenom äkta musik, medan tolvtonismen aldrig kan bli annat än falsk, då den låter så illa som den gör.

Laila Så äkta musik är musik som låter bra?

Paul Ja, så enkelt är det, och den om något kan frälsa världen, och bara den...

Laila Då är vi alltså världens frälsare, som bara ägnar oss åt sådan musik...

Paul Ja, så kan man se det.

Laila När skall vi våga oss på Kreutzersonaten?

Paul Jag vågar mig aldrig på den. Den är för helig för mig.

Laila Då ryggar du tillbaka inför att frälsa världen. Du vågar inte.

Paul Att vara världsfrälsare är ett alltför stort ansvar. Man måste sätta en gräns.

Laila Ändå har världen aldrig behövt frälsare mer än nu.

Paul Tror du inte jag vet det. Du kan kanske göra det men inte jag.

Laila Varför inte?

Paul Det vet du. Jag är jude. Det går inte idag, när tyskarna gör anspråk på världen.

Laila Hitler är en falsk frälsare. Vi måste spela bort honom.

Paul Du kan göra det men inte jag.

Laila Hur kan jag göra det?

Paul Laila, min älskade, du har kontakter. Du känner dina fascister i Norge, och du har kontakt med de högsta hönsen i Berlin. De vill att du spelar för dem. Ge dem deras Schumann och Brahms, deras Chopin och Schubert, deras Beethoven och Bach, och du slipper besudla dig med att ge dem Wagner, för han skrev inte för piano.

Laila Mendelssohn kallade Berlioz för smutsig, men Wagner är värre.

Paul Mendelssohn är heligast av alla, som återuppväckte Bach från de döda. Wagner är falskast av alla för att han ställde de högsta anspråken och var minst självkritisk av alla. Han hade minst distans av alla, men utan distans till musiken kan man inte förstå den och måste man förfalla till musikmissbruk.

Laila Så du vill att jag fjäskar för de högsta styrande i Berlin, även fast vi vet vilka monster de är och trots deras hot mot mänskligheten genom deras övergrepp mot Tjeckoslovakien?

Paul Hitler har inte helt och hållet fel. Danzig har tysk majoritet och vill tillhöra Tyskland. Han räddade den tyska ekonomin undan bankirernas världsmonopol. Han fick slut på Tysklands misär och anarki.

Laila Har han rätt även i sin rasism?

Paul Rasismen var helt naturlig och självklar ända fram till det förra världskriget. Det var självklart att Europa skulle behärska världen. Det är bara Hitler genom sitt aggressiva och onödiga judehat som gjort rasism till något fult.

Laila Och allt fult måste avskaffas.

Paul Absolut, och vi kan göra det.

Laila Hur?

Paul Du kan hjälpa mig. Du har dina kontakter, och jag har mina. Vi kan båda vara spioner. Genom din Mata Hari-roll kan du utspionera Goebbels och gubbarna i Berlin och rapportera till mig, som har direkt kontakt med England.

Laila Gärna det. Det skall bli mig ett nöje.

Paul Men du får aldrig ta några risker.

Laila Jag tar aldrig några risker. Musiken skyddar mig.

Paul Musiken skyddar oss båda.

Laila Du får inte heller ta några risker.

Paul Jag måste ta risker. Jag är man, det är krig, och jag är jude.

Laila Om du ändå kunde glömma det och vara normal.

Paul Jag säger det samma. Att vara jude är inte mer än att vara människa men bara så mycket mera människa bara för att man är en judisk människa.

Laila Vi är alla judiska människor eller borde vara det.

Paul Säg det till nazisterna eller araberna.

Laila Jag skall inte säga det i Berlin.

Paul Vi ses kanske i Wien.

Laila Varför måste du resa dit?

Paul Jag måste försöka få ut min gamle lärare därifrån. Även han är judisk.

Laila Då ses vi i Wien. Vänta på mig där. Jag ordnar konserter där efter Berlin.
Paul Så får jag veta senaste nytt från Berlin.
Laila Det kan du lita på.
Paul Lycka till.
Laila Lycka till själv.
Paul Jag älskar dig.
Laila Paul, jag har aldrig älskat någon före dig.
Paul Det låter otroligt, Laila, men jag kan bara säga det samma om dig.
Laila Vi skall bringa den fula världen på fall.
Paul Med vår musik.
Laila Med den stämning som vi skapar genom vår musik. Det är musikens magi. Den skapar stämning.
Paul Och därför är det viktigt att den stämningen är ren.
Laila Det sällsamma är, att även på ostämnda pianon kan den sanna musiken skapa ren stämning.
Paul Skall vi gifta oss i Wien?
Laila Om du vill det.
Paul Jag vill det om du vill.
Laila Jag vill ingenting hellre.
Paul Då får det bli katolskt för säkerhets skull.
Laila Är du katolik?
Paul Jo, faktiskt.
Laila Då måste jag också bli det.
Paul Det är ingen brådska.
Laila Kyss mig, Paul. Jag förtjänar det.
Paul Så gärna. (*kysser henne varmt och ömt*)
Laila Du är min man redan.
Paul Det känns som om jag alltid varit det.
Laila Det kanske vi alltid varit.
Paul (*kysser henne igen*) Låt oss alltid förbli det.
Laila Tack, Paul, för att du finns.
Paul Tack, Laila, för att vi båda finns.
(*De kyssas igen.*)

Akt II Scen 1.

Manfred Vi måste göra något åt saken.
Marcus Vad är problemet?
Manfred Problemet är att Paul Zabłudowicz blivit Laila Winsnes älskare och närmaste förtrogna, medan hon umgås bland de högsta kretsarna i Berlin och Wien medan han är jude.
Max Vet någon om att han är jude utom han?
Manfred Bara vi.

Max Då är det inget problem. Vi får ge honom en ny identitet, och saken är klar. Han är väl ändå född katolik? Vi ger honom ett nytt namn, ny identitet, kanske nytt utseende, och han kan lugnt förbli hennes älskare och fortsätta förmedla hennes hemliga informationer från Goebbels och Himmler och de andra till oss utan att någon ställer några frågor.

Manfred Du får det att verka så enkelt.

Max Det är enkelt.

Marcus Saken är klar. Här är han själv, för resten.

Manfred Välkommen, Paul. Hur mår Laila Winsnes?

Paul Bara bra. Hon förbereder en ny konsertresa till Wien.

Max Bra. Du får göra henne sällskap där.

Paul Hur skall det gå till? Som jude är jag persona non grata i Wien och Tyskland-Österrike.

Max Vi får göra om dig. Glöm ditt judiska påbrå. Vi ger dig nytt pass. Vill du ha ett nytt utseende också?

Paul Ska det vara nödvändigt?

Max Inte om du inte vill det. Det räcker att göra dig oigenkännlig som Paul Zabłudowicz. Vilket namn vill du ha i stället?

Paul Det kvittar.

Manfred Vi får hitta på något äkta germanskt, som Himmelstoss eller Wunderlich, Windgassen, eller varför inte Wagner?

Paul Ta vad som helst.

Max Wagner passar väl bra för en musiker?

Paul Ni glömmer att Wagner hade en oäkta judisk pappa.

Max Ännu bättre!

Paul Jag har aldrig kunnat med Wagner. Jag har alltid upplevt honom som ett astronomiskt pekorall. Inget gör jag hellre än utnyttjar hans namn i bedrägliga syften.

Marcus Det älskade han att göra själv.

Max Så det får bli Wagner. Gratulerar!

Paul Det gläder mig att jag får fara till Wien som en annan än den jag är. Då kan jag se vad jag kan göra för min gamle lärare Moses Rosenberg.

Max Vi ger dig en dubbel identitet så att du kan kasta om vid behov. När du har med honom att göra kan du fortfarande vara Paul Zabłudowicz.

Paul Tack.

Manfred Men tag inga risker. Vi behöver dig.

Paul Ingen lever utan att riskera livet dagligen. Mer eller mindre än så kan jag inte göra.

Max Gott, Paul! Vi sätter i gång genast! (*tar hjärtligt hand om honom, och de skrider till verket.*)

Scen 2. Moses Rosenbergs bostad, ett pittoreskt musikerhem med mycket böcker.
Det knackar på dörren. Moses släpper ifrån sig vad han håller på med
och går och öppnar för Paul.

Moses Min son, du borde inte ha kommit hit.
Paul Nu är jag här.
Moses Vad vill du? Varför har du kommit?
Paul Vi måste få ut dig härifrån.
Moses Jag vill inte.
Paul Fader, de kommer att hemsöka dig om du stannar kvar.
Moses Det här är mitt hem. Wien är min stad. Jag har ingenstans att ta vägen.
Paul Du kan komma med mig till Skandinavien.
Moses Skandinavien är lika germanskt som Tyskland.
Paul Skandinavien är inte nazistiskt. Det är inte smittat av det politiska vanvettet.
Moses Det nazistiska politiska vanvettet är en sjukdom som går över.
Paul Men medan den rasar drar den med sig många oskyldiga offer.
Moses Jag kan inte avstå från mig själv. Jag kan inte förneka mitt liv. Jag kan inte vara något annat än jude. Gör det du, om du vill, byt identitet, älska din germanska pianist som står på god fot med Goebbels, förneka dig själv och bli en normal vanlig människa som det inte är något med, försvinn i mängden och bli alldaglig, men låt mig förbli den jag är.
Paul Just därför skall du följa med mig, så att du kan förbli den du är.
Moses Det kan jag ingen annanstans utom här hemma i Wien.
Paul Fader, nazisterna har satt sig i sinnet att utrota alla judar från alla länder de behärskar.
Moses Det tror jag inte. Det kan de inte. Det är för absurt.
Paul Det står uttryckligen i den hitlerska bibeln "Mein Kampf" i klartext att detta är nationalsocialismens program och bestämda intention. Hitler lever bara för sitt oresonliga hat mot alla oskyldiga judar.
Moses Då är han galen.
Paul Men han har makten.
Moses Den kan han inte behålla på sådana villkor. Vi får se vem som överlever bättre, han eller jag.
Paul Du vägrar bli räddad?
Moses Jag antar Hitlers utmaning. Det är han eller jag, men jag är säker på att det blir jag.
Paul Det blir ännu säkrare du om du följer med mig.
Moses Din säkerhet övertygar mig om min egen. Vilken väg skall vi ta?
Paul Så ska det låta!
Moses Får jag ta med mig min violin åtminstone?
Paul Du får inte lämna Wien utan den. Och när denna mardröm är över skall jag se till att du kan komma tillbaka hit med din violin.
Moses En turné utan konserter?

Paul Till din ära, fader. Jag hämtar dig i kväll klockan tio.
Moses (kysser Paul på båda kinderna) I dessa tider då hebréernas Gud inte längre tycks kunna existera förenar och stärker oss musiken desto mera i stället.
Paul Den är bättre än allt annat. (*går*)
Moses Den pojken! Han riskerar livet för min skull, så jag får väl lov att riskera mitt då också för hans skull.

Scen 3.

Paul Jag kan inte leva utan dig, Laila.
Laila Jag kan ännu mindre leva utan dig.
Paul Hur kan du vara beroende av mig, när det är jag som är beroende av dig?
Laila Det måste vara musikens makt. Jag har dig att spela för. Jag spelar bara för dig. Publiken betyder ingenting. De där nazistiska kultururpatorerna med Goebbels som högsta höns är fullständigt värdelösa för mig med allt sitt inflytande. Den enda jag tycker om av dem och respekterar är Furtwängler, som inte är nazist. Tack vare dig kan jag fortsätta spela.
Paul Även för sådana monster?
Laila Jag gör det bara för din skull. Jag får veta saker genom dem. Du kan hjälpa de dina med vad jag kan mjölka ur de skurkarna.
Paul Vad har de nu hittat på?
Laila Du anar inte. Hitler anser sig tvingad till att starta ett nytt världskrig. Han ämnar forcera ett tyskt övertagande av Danzig. Han anser att han har demokratisk rätt därtill eftersom dess befolkning är övervägande tysk. Men han kan bara få Danzig genom krig.
Paul Då blir det världskrig. England och Frankrike sviker aldrig Polen.
Laila Det tror Hitler att de kan göra. Han ämnar ta chansen.
Paul Då störtar han definitivt världen i olycka.
Laila Han anser sig inte ha något val. Han skyller på hotet från kommunismen i Ryssland som tvingar honom till försvarskrig.
Paul Om han angriper Polen är det inte försvarskrig utan anfällskrig.
Laila Anfällskrig för att förekomma ett annars oundvikligt angrepp från öster. Stalin lär ha planerat överta Östeuropa sedan flera år och ha en färdig strategisk plan kallad operation Groza. Om inte Hitler förekommer den har han ingen chans, enligt Hitler. I lönnedom har Hitler och Stalin redan delat upp Polen mellan sig.
Paul Detta är förfärligt. Det är dödsdomen över Tyskland.
Laila Hitler ämnar löpa linan ut och aldrig ge upp sitt livs ambition att befria världen från judarna förrän han har lyckats eller misslyckats.
Paul Varför tar ingen och expedierar den världsolucky?
Laila Flera har försökt men misslyckats.
Paul De lär försöka igen.

Laila Det är det vi måste hoppas och leva för.
Paul Kom, min älskade. Din Rachmaninov i kväll var gudomlig.
Laila Det är vår kärlek som förlänar mig den gudomligheten.
(*De älskar.*)

Akt III Scen 1. En mottagning i Berlin.

Goebbels Tror ni vi har möjlighet att lyckas?
Laila Vad menar ni, doktor Goebbels?
Goebbels Kriget är ett vågspel. Vår Führer trodde aldrig vi skulle angripas av England och Frankrike. Vår huvudmotståndare är bolsjevikerna. Rent logiskt borde England och Frankrike ha slutit upp vid vår sida mot bolsjevikerna.
Laila Bolsjevikerna är inte Polen.
Goebbels Nej, men vägen mot bolsjevikerna går genom Polen.
Laila Vad vill ni lyckas med?
Goebbels En ny bättre värld utan bolsjevik.
Laila Er Führer sätter likhetstecken mellan bolsjevik och judar. Tror ni inte det kan vara ett misstag?
Goebbels Faktum är att det var judarna som gav makten åt bolsjevikerna i Ryssland. Trotskij, Litvinov, ja, till och med Lenin hade judiskt påbrå, för att inte tala om Karl Marx.
Laila Ni hade utan svårighet kunnat ta upp kampen mot bolsjevikerna om inte England och Frankrike vägrat svika Polen, men det blir betydligt svårare för er att rensa världen från judar.
Goebbels Det kommer sedan. En sak i sänder. Frågan är, tror ni som utomstående och neutral att vi kan vinna kriget?
Laila Jag tror att det samma kommer att gälla för detta världskrig som gällde för det förra. Ni kan vinna det om inte Amerika går med.
Goebbels Amerika vill inte ha krig och håller sig utanför om de är kloka.
Laila De var inte så kloka i förra kriget, som avgjordes av deras deltagande.
Goebbels Det är riktigt. Ni förblir neutral.
Laila I högsta grad.
Goebbels Vi kan tvingas lägga beslag på Danmark och Norge för den nordiska järnmalmens skull.
Laila Norge kommer aldrig att ge sig.
Goebbels Ni lär åtnjuta beskydd av Nasjonell Samling och fascisten Vidkun Quisling.
Laila Som pianist har jag ingenting med någon politik att göra.
Goebbels Likväl är ni inte så allergisk att ni som Furtwängler ser er nödsakad att tvätta era händer efter att ha skakat hand med mig.
Laila Doktor Goebbels, med all er politiska hybris är ni och alla nazister dock bara människor, och jag kan inte betrakta er som något annat.

Goebbels Då är ni humanist.

Laila I högsta grad.

Goebbels Det hedrar er. Er kavaljer lär heta Wagner. Det vore intressant att träffa honom vid tillfälle. Är han släkt med den store mästaren?

Laila Nej, han är österrikare.

Goebbels Ja, det är ett vanligt namn.

Laila Hur försvarar ni ert krig?

Goebbels Det är ett försvarskrig som vi tvingats till. Tyskland höll på att tas över av bolsjevikerna med stöd av den judiska världsbanken när vår Führer ingrep. Kriget inleddes redan när han tog makten i och med att världsjudendomen förklarade Hitler-Tyskland krig på liv och död. Führerns svar blev att frikoppla Tysklands ekonomi från den judiska världsbanken. Gradvis har vi tvingats till det ena steget efter det andra av rena försvarsåtgärder mot den judiska världsbankens förtäckta aggressioner. Redan 1936 hade Stalin en färdig plan över hur han skulle ta över Östeuropa. Genom erövringen av Polen gränsar vi nu till Sovjetunionen och kan ta i tu med den så småningom, men först måste vi besegra Frankrike och England.

Laila Ett omfattande företag.

Goebbels Minst sagt. Den vinner som har rätten och sanningen på sin sida.

Laila Och ni tycks vara säker på att det inte är bolsjevikerna.

Goebbels Det om något är fullständigt säkert. (*En officer infinner sig.*) Nå, här har vi löjtnant Roth. Fröken Winsnes, ni har tilldelats en egen eskort och säkerhetsofficer så länge ni är kvar i Tredje Riket.

Roth (*bugar sig artigt*) Till er tjänst, Fräulein.

Laila Ursäkta mig, men behövs det?

Goebbels Det är bara för er bekvämlighets skull. Se det som en komplimang från Führern. Han skall helt enkelt bara underlätta livet för er.

Laila Då tackar jag. Vad heter ni utom Roth, löjtnant?

Roth Gottfried Roth, till er tjänst.

Goebbels Då lämnar jag er i löjtnantens vård. (*bugar sig och går*)

Laila Varför har ni fått detta förtroendeuppdrag?

Roth Fröken Winsnes, vi råkar veta allt om er så kallade älskare.

Laila Paul Wagner?

Roth Han har farliga kontakter.

Laila Och därför är ni utsedd att bevaka mig?

Roth För ert eget bästa.

Laila Jag försäkrar er att han är ofarlig vilka kontakter han än har.

Roth Det tvivlar vi inte på att ni tror, fröken.

Laila Men?

Roth Det vore hälsosammare för er om ni hade en kavaljer som var mera förbunden med det Tredje Riket.

Laila Har ni någon på förslag?

Roth Jag anmäler mig frivilligt.

Laila (utomordentligt överraskad, men döljer det väl. Tar en klunk ur sitt glas medan hon begrundar situationen.) Jag ska gärna ha er under övervägande. Mer än så kan jag inte göra för närvarande.

Roth Tack för att ni inte avvisar mig genast. (De minglar.)

Scen 2.

Max Välkommen, Paul. Styrk dig med en whisky.

Paul Varför? Jag vill inte bli alkoholist. Finns det något att fira?

Manfred Nej, men du kan behöva lite preparering inför våra nyheter.

Paul Har ni dåliga nyheter?

Manfred Tvärtom, men de är vanskliga.

Max Du har skött dig ypperligt, Paul. Din förklädnad är perfekt. Ditt nya namn Wagner är som ett sesam öppna dig i alla nazistiska kretsar. Tack vare dig och Laila visste vi om invasionen av Danmark och Norge långt innan de inträffade, varför England kunde vidta sina extra mått och steg. Nu har vi en ypperlig motståndsrörelse organiserad därifrån.

Paul Ändå är ni bekymrade. Varför?

Manfred Paul, vinsten av ditt och Lailas samarbete har inte varit gratis.

Paul Vad menar ni?

Manfred Skall vi berätta det?

Max Paul, det är hårda tider, och krig maximerar alltid hårdheten till det extrema. Lailas ställning som gynnad av nazisterna och favoriserad av självaste Goebbels har haft sitt pris.

Paul Vilket pris?

Manfred Hon är hårt ansatt av höga SS-officerare.

Paul Menar ni att hon måste sälja sig för den information hon får?

Max Hon har inget val. Hon har ingen möjlighet att säga nej. De får inte misstänka något. De har ingen anledning att misstänka dig ännu.

Paul Ni menar att hon säljer sin kropp för min säkerhet?

Manfred Ungefär så.

Paul Och ni kräver att jag accepterar det?

Manfred Vi kräver ingenting. Vi bara informerar dig.

Marcus Du kan hoppa av när du vill.

Paul Och utlämna Laila åt nazisterna?

Manfred Hon kan också dra sig tillbaka när hon vill.

Paul Men de blir misstänksamma om hon gör det.

Max Vi hoppas därför att ni båda fortsätter. Du är vår kontakt med oss. Hon kan inte vara det.

Paul Nej, för nazisterna litar på henne.

Manfred Deras förtroende för henne är ovärderligt.

Paul Jag förstår. Vad vill ni att jag skall göra?

Max Fortsätta som hittills.

Paul Vad det än kostar?

Max Ta en dag i sänder. Hoppa av när du vill.

Paul Jag vill inte förlora Laila. Därför fortsätter jag.

Manfred Tack.

Marcus Era uppoffringar är ovärderliga.

Paul Tack. Jag är medveten om att det är ett spel med döden. Ett sådant spel kan man inte alltid vinna.

Max Nazisterna får inte vinna. Därför måste vi vinna.

Paul Jag accepterar det. Hur var det med den där whiskyn?

Max Håll upp en rejäl grogg åt honom. Vi har ingenting att fira, varför vi lika gärna kan ta ut alla tänkbara segrar i förskott.

Marcus Baren är öppen. Förse er.
(*De förser sig och dricker djupt i det att de skålar med varandra och ser varandra djupt i ögonen.*)

Max (med en stor grogg i handen) Säg ut nu. Vad tycker ni egentligen om det här förbannade kriget?

Marcus Ett förbannat överväldigande besvär och ingenting annat. Hur kunde Hitler vara så dum att han startade det?

Manfred Han trodde han kunde vinna det.

Marcus Hur kunde han tro det? Karlen var ju inte dum. Det säger sig självt att Tyskland inte har någon chans. Ingenting kan knäcka England, och förr eller senare dras Amerika med i kriget, och det är kört.

Max Jag ser det som ett slags självdestruktivt mani. Hitler måste ha velat från början innerst inne att hans sak var hopplös och aldrig kunde vinna, men i ett slags politisk psykos forcerade han den ändå nästan som för att tvinga så många som möjligt gå under med honom.

Manfred Vad anser du, Paul, som är den ende judiske av oss?

Paul Faktum är att Hitler i många avseenden har rätt. Några världsbanker har ingen rätt att bestämma över Tyskland. Rasismen är naturlig – ingen ifrågasatte den i förra seklet, när det var en given självklarhet att de vita ledande europeerna i nordväst-Europa skulle dominera och kolonisera hela världen. Först med Hitlers överdrifter har den självklara vira rasismen satts i fråga.

Max Så du försvar nazisterna?

Paul Nej, men jag förstår dem. Hitlers enda misstag var att från början oresonligt göra alla judar till sina fiender bara för att de var judar. Där blev för första gången rasismen negativ och sköt därmed sig själv i sank, som vi kommer att få se Tyskland gå under genom sitt eget självmål.

Manfred Einstein, Bruno Walter, Stefan Zweig, Otto Klemperer, Thomas och Heinrich Mann, Erich Maria Remarque, Franz Werfel, Fritz Lang, Otto Preminger, Max Reinhardt, Wilhelm Dieterle, Marlene Dietrich, alla ledande kulturpersonligheter, judiska och icke-judiska, som demonstrativt övergivit Tyskland och Österrike för Hitlers skull...

Marcus Kort sagt, det är en pinsam historia.

Max Ändå påstår Paul att nazisterna har rätt.

Paul Bara i vissa avseenden. Jag hyllar deras spännande ockulta sidor. De vågar ifrågasätta kristendomen och återuppliva gamla hedniska läror som den nordiska mytologin och även visa intresse för hinduismen och tibetanismen...

Manfred Det är de inte ensamma om. Även Romain Rolland blev hinduist, Hermann Hesse är på väg ditåt, och alla teosoferna med sina verksamheter i Indien, som Madame Blavatsky, Alice Bailey, Annie Besant och familjen Roerich var västerlänningar. Den nazistiska ockultismen är inte ensam ockult.

Max Så du tycker att Hitlers förföljelse av judarna är en bagatell?

Paul Jag kan inte ta den på allvar. Den är ett slag i luften, en personlig dårskap, ett omöjligt hugskott och Hitlers personliga ideologiska självmord, som han desperat och krampaktigt till varje pris vill dra hela Tyskland med sig i.

Manfred Vilket vi är här för att motverka och sätta stopp för.

Marcus Vi är bekymrade för Laila, vilket även du måste vara.

Paul Hon klarar sig och vet vad hon gör.

Manfred Ingen genomskådar henne så länge ingen genomskådar dig. Det gäller bara för er att konsekvent genomföra era roller så länge det behövs.

Paul Inga problem.

Max Skål, mina vänner! För alla diktaturers undergång!

alla För alla diktaturers undergång! (*De skålar hjärtligt och dricker.*)

Scen 3. I sängen.

Roth Hur kan du som norska med att umgås med oss tyskar efter att vi tagit Norge?

Laila Man måste ju överleva.

Roth Måste man?

Laila Somliga vill det.

Roth Och du är inte rädd för att bli föraktad av dina egna för att du umgås med oss?

Laila Jag är musiker. Jag lever bara för konsten, och den helgar allt.

Roth Även nazismen?

Laila Har du något emot nazismen?

Roth Det kan tyckas dig märkvärdigt att jag har det, och som SS-man dessutom, men jag är självkritisk av naturen. Därför hamnade jag i SS.

Laila Var det inte frivilligt?

Roth Det var i högsta grad frivilligt. SS är den stora granskaren och kritikern i den tyska armén. Den går till rätta med allt. Om Hitler missköter sig eller begår något misstag skulle vi nödgas göra oss av med honom.

Laila Är du kritisk mot Hitler?

Roth Jag är kritisk mot allt. Därför är jag SS. Jag förbehåller mig rätten att få vara fullständigt självständig och oberoende. Jag anser mig ha rätt att hoppa av när jag vill och ställa mig till fiendens förfogande om jag vill det, som Rudolf Hess, och även spionera för deras räkning om jag känner för det.

Laila Du låter som amiral Canaris.

Roth Honom beundrar både jag och Hitler. Han känner Tysklands och det Tredje Rikets beskaffenhet bättre än någon annan, men han och Heydrich kommer inte överens. De var vänner från början, men kriget har skiljt dem åt.

Laila Vem håller du mera på, Heydrich eller Canaris?

Roth Jag lyder under Heydrich men håller mera på Canaris.

Laila Även Canaris är kritisk mot Hitler.

Roth Han är kritisk mot öppnandet av en östfront.

Laila Östfront? Krig mot Sovjetunionen?

Roth Vi är så illa tvungna. Annars angriper Sovjetunionen oss. Vi måste förekomma eller annars hamna i ett hopplöst underläge.

Laila När?

Roth Så fort som möjligt.

Laila Är det inte väldigt riskabelt?

Roth Det är rysk roulette. Det är det största tänkbara risktagande. Men det är ännu mer riskabelt att invänta Stalins anfall.

Laila Och varför är det så säkert?

Roth Stalin gjorde upp en plan om att återta Finland, Baltikum och Polen redan 1936.

Laila Så man kan säga att Stalin framprovocerade det andra världskriget?

Roth Absolut. Säg det till dina norska landsmän. Men det finns viktigare saker än kriget. Jag hoppas han verkligen inte tar illa upp att även jag älskar dig.

Laila Jag hoppas han inte gör det, men han har hittills alltid accepterat vad som helst.

Roth Var står han politiskt?

Laila Ingenstans. Han är konstnär som jag. Violinen utesluter allt annat än musiken.

Roth Då är han en klok man, mycket klokare än jag.

Laila Därför behåller jag honom vad som än händer.

Akt IV Scen 1. Paul träder inför Canaris.

Canaris Cognac?

Paul Vadan denna vänlighet? Jag visste inte att ni drack.

Canaris I denna regering dricker alla utom ledaren. Jag tror att vi båda kan behöva en extra.

Paul Har det hänt något?

Canaris Allt har hänt. Vi har förlorat Stalingrad. Jag beklagar, min vän, men spelet är förlorat. Det är desto mer förlorat för att ledaren vägrar acceptera det.

Paul Han måste acceptera det förr eller senare.

Canaris Han accepterar det aldrig. Han är sådan. Han vägrade acceptera det förra världskrigets slut. Därför startade han ett nytt. Han kommer inte att acceptera dess slut heller. När det tredje rikets saga är all tänker han sätta i gång ett fjärde rike.

Och vi måste finna oss i det och anpassa oss därefter. Allt vi kan göra är att försöka överleva. Drick, min vän, det är inte farligt. Skål för vår undergång. (*höjer sitt glas*)

Paul Ett egendomligt ämne att höja sin skål för.

Canaris Vad skall vi annars göra? Vi kan bara göra det bästa av saken. Han lyssnar inte längre på mig. Jag förlorar mer och mer av mina befogenheter. Till slut skrotar han väl hela Abwehr och låter det uppslukas av SS lagom till dess självförintelse. Ursäkta att jag inte har några goda nyheter att komma med. Det är därför jag har bett er hit, för att informera er om läget. Det är kört. Det är slut med alla våra dubbelspel. Kameleonerna behöver inte längre skifta färg och ändra utseende. Maskerna tjänar ingenting till. Vi är förlorade ändå.

Paul Har ni gett upp?

Canaris Allt utom överlevandet. För sent har det blivit uppenbart att jag satsat på fel häst från början, men jag hade inget val. Han var den enda som var villig att leda ett beslutsamt motstånd mot bolsjevikismen. Vad är kommunismen? Det må ha varit en idealistisk ideologi från början, vi nationalsocialister är ju också socialister, men i och med att den grep makten med våld i Ryssland spårade den ur och blev korrumpad, barbarisk och galen. De avrättade ju hela intelligentsian, all kompetens i Ryssland, alla utbildade akademiker, de utrotade kunskap, klokskap, kunnighet och vishet, de avrättade sina kulturbärare och kulturledare, så att de bara kunde överleva om de gick i exil, som Rachmaninov, Meresjkovskij, Bunin, Djagilev, Nijinskij, Pavlova, Horowitz och allt vad de hette. Bara dräggen blev kvar.

Paul Gjorde vi inte samma sak i Tyskland? Fördrev vi inte all kompetens i Tyskland?

Canaris Det är den socialistiska förbannelsen. Dess lag är att allt skall nivelleras till lägsta möjliga gemensamma nämnare nivåmässigt. Karl Marx ville reducera alla till proletärer, och alla folkförledare såg sin chans och gjorde allvar av hans absurditet. Hitler tror att han kan skapa en värld utan judar, men då får han utrota hela mänskligheten, för det judiska ingår i hela mänskligheten. Hans absurda politiska experiment innebär nationalstatens självmord, ty ingen nationalism kan överleva detta krig. Efter kriget måste vi ha en världsregering som gör kriget till en omöjlighet, och den måste vara demokratisk och utesluta och omintetgöra alla diktaturer, för i vår moderna tid kan en diktatur bara innebära den totala katastrofen för det egna landet.

Paul Vad tänker ni göra?

Canaris Vad kan jag göra? Ingenting. Vad tänker *ni* göra?

Paul Jag har varit er agent. Ni äger att befälla mig.

Canaris Inte nu längre. Jag kan bara ge er rekommendationer. Det pågår något i Warszawas ghetto, där 500,000 judar varit inmurade. De håller på att organisera ett uppror där, som blir det första organiserade upproret mot nazisterna. Det bästa man kan göra i världen idag är att delta i det upproret. Jag beklagar att jag inte kan göra det själv.

Paul Då får jag göra det i ert ställe.

Canaris Det är med största sannolikhet ett riskabelt självmordsuppdrag.

Paul Huvudsaken är att det är nyttigt.

Canaris Och er kvinna? Den firade pianisten?
Paul Hon har ändå bara bedragit mig.
Canaris Är ni säker?
Paul Hon är helt i händerna på SS, som förfört henne genom en viss officer Gottfried Roth.
Canaris Jag känner honom. Han är av vår sort.
Paul Men han är SS.
Canaris Det är bra, Paul Wagner, att ni håller er informerad om läget. Fortsätt med det, men släpp inte greppet om musiken.
Paul Aldrig.
Canaris Laila Winsnes tillhör musiken, inte SS.
Paul Jag kommer kanske att låta henne veta var jag finns.
Canaris Musiken förenar er, och inte ens SS eller kriget kan skilja er så länge ni har musiken.
Paul Jag önskar ni hade rätt. Vi får se. (*gör honnör och vill gå*)
Canaris Lycka till i Warszawa.
Paul På er rekommendation skall det bli mig en ära. (*går*)
Canaris Kommer någon av oss att överleva? Jag tvivlar på det.

Scen 2. Ett eländigt café i Warszawaghetto.

1 Hur vet vi att han inte är agent?
 2 Skulle han ta sig hit frivilligt om han var nazist?
 1 Men han *är* nazist!
 2 Hur vet du att han inte är dubbelagent och har utgivit sig som nazist bara för att överleva och utspionera dem?
 1 Det verkar långsökt.
 3 Hur som helst så är han här, och vi bör ge honom en chans.
 2 Åtminstone bör vi ta reda på vad han vill.
 1 Här är han nu.
 3 Välkommen, Paul Wagner. Du är mycket omdiskuterad då vi inte vet om vi kan lita på dig.
Paul Mitt rätta namn är Paul Zabłudowicz.
 2 Judisk?
Paul Naturligtvis.
 2 Jag visste det!
 1 Och du har inte bara kommit hit för att spionera på oss?
Paul Varför skulle jag göra det? Vad har nazisterna för anledning att misstänka vad judar håller på med inmurade i ett ghetto?
 1 Men du har arbetat för Canaris och Abwehr.
Paul Det är riktigt, och det är på hans rekommendation jag är här för att på allt sätt understödja ert uppror och dö med er.

3 Det låter ju förtroendeingivande.

1 Men du har haft ihop det med en välbekant konsertpianist som spelar för nazisterna och vänslas med dem fastän hon är norska.

Paul Hon har bedragit mig med dem. Jag har inget mer med henne att göra.

1 Hon lär vara beskyddad av en viss SS-officer Gottfried Roth.

Paul Jag vet. Ni får väl se honom som judemördare här i Warszawa.

2 Är det därför du har kommit hit?

Paul Inte enbart. Jag hade inget annat att göra.

1 Alla dessa lösa damer i ockuperade länder som ger sig åt tyskarna, fransyskor, norskor, danskor, holländskor och allt vad de är kommer inte att få det lätt efter kriget.

Paul Har de tur ser de inte slutet av kriget.

1 Precis.

2 Vad kan du hjälpa oss med?

Paul Jag har ända tills nu haft intima kontakter med Abwehr och nazisterna och kan allt om dem och till och med en del om SS. Jag kan hjälpa er med strategin. Det gäller att inte slå till förrän man är säkert garderad, är väl försedd med vapen i största hemlighet, har ett väl fungerande kommunikationssystem med hemliga bunkrar och gångar och kan vara säker på att ta tyskarna med fullständig överraskning.

2 Precis.

3 Vi har tillgång till och kartlagt alla kloakgångar i Warszawa.

Paul Det är väl den vägen ni försörjer hela Warszawaghettot?

2 Precis.

Paul Det gäller att bunkra och samla vapen så länge som möjligt och inte slå till förrän allt är klart för anfall.

2 Precis.

3 Ursäkta mig, men känner någon av er damen där?

1 Jag har aldrig sett henne här förut.

2 Hon verkar söka efter någon.

Paul (kallt) Jag känner henne inte.

2 Är du säker?

1 Det är den pianist vi just talade om. Vad gör hon här?

2 Hon söker efter dig. Det är enda möjligheten.

1 Vad tänker du göra? Du kan inte bara förneka henne.

Laila (ser Paul) Paul! (kommer ivrigt fram till dem)

Paul Vad gör du här?

Laila Söker efter dig.

Paul Varför? Av vem fick du veta att jag var här?

Laila Din arbetsgivare. Han sade att bästa sättet för mig att klippa alla band med nazisterna var att göra dig sällskap här.

Paul Vad säger din SS-officer om det?

Laila Han vet inte om det.

Paul Ännu.

Laila Paul, det är bara dig jag lever för. Om du har kommit hit för att dö vill jag dö här med dig.

Paul Du har din musik att leva för. Här finner du inget liv.

Laila Jo, här om någonstans, för här finns du. Här finns framtiden. Här finns musiken. Här finns allt.

Paul Och här finns döden.

Laila Av ett slag som ger liv.

Paul Du tycks mena allvar.

2 Fröken, ni är antagen. Välkommen i världens främsta självmordslegion.

Laila Tack. Jag ser det som en ära.

Paul (*omfamnar henne*) Laila, jag trodde jag hade förlorat dig. Jag hade redan skrotat dig.

Laila Jag var rädd för det. Därför kom jag tillbaka.

Paul Det här håller på att urarta till en melodram. Kärlek i Warszawaghettot.

3 Varför inte?

2 Man kan ju alltid försöka.

1 Vi kan alltid behöva fler självmordspiloter.

2 Skall vi inte passa på ett skåla för det återförenade paret?

3 Har vi något att skåla med?

1 Det får aldrig saknas. (*tillkallar en s.k. kypare, viskar till honom, han beger sig genast ivrigt iväg*)

2 Kan du trollo?

1 I krig är allt möjligt.

Laila Jag är glad att jag fann dig. Jag var nästan beredd att ge upp.

Paul Jag trodde aldrig jag skulle få se dig mera.

2 Här kommer det! (*Kyparen återkommer med fem små glas.*)

kyparen Den bästa subrowka jag kunde uppbringa.

1 (*tar ett glas*) Skål då, och välkomna, kärleksmartyrer!
(*Alla tar sina glas och skålar högtidligen.*)

Paul Nu fattas bara musiken.

Laila Var har du din violin?

Paul Hemma. Jag har inte rört den på evigheter.

Laila Finns här ett piano?

2 Wladyslaw Szpilman brukade spela på ett som aldrig stämdes.

1 Ändå spred han stämning.

Laila Nu skulle det vara läge för Kreutzersonaten.

Paul Efter kriget, Laila. Först måste vi segra.

Laila Tror du vi kan besegra nazisterna?

Paul De är redan besegrade. Det är bara en tidsfråga innan verkligheten hinner i fatt dem.

1 Den var läcker, den här subrowkan. Vi behöver mera.

2 Vi behöver också en violin och ett piano.

1 Allt kan ordnas.
kyparen (kommer som på beställning med nya glas) Jag visste att ni behövde mera.

1 Tar du det på krita?
kyparen Nej, huset bjuder. Vi har slutat ta på krita, och detta är ett särskilt tillfälle. Jag känner igen när sådant händer.

1 Det tackar vi för.
 3 Morituri te salutant, amiral Canarias. (*höjer sitt glas*)
 2 Det kan bara finnas en förklaring till Hitlers exempellösa framgång.
 1 Nå?
 2 Han måste vara jude själv.
 1 Menar du att man måste vara framgångsrik för att vara jude?
 2 Nej, men judiska bedragare är alltid framgångsrika. Se på Karl Marx, hur många anhängare han fick.
 3 Och se på Moses. Se på Jesus.
 1 Menar du att de var bedragare?
 3 Den möjligheten kan inte uteslutas.
Paul Kom, Laila. Låt oss finna oss ett piano och en violin, så att vi kan börja öva.
 1 Så ska det låta!
Paul Vi återkommer. (*går ut med Laila*)
 2 Jag visste väl att han bara kom hit för att återfinna sin förlorade kärlek. Var annars skulle han ha återfunnit den?
 1 (*tänker efter, konstaterar förvånad*) Du har rätt. Ingen annanstans hade det varit möjligt.
 2 Skål! (*De tre skålar och fortsätter.*)

Akt V Scen 1. Ett mörkt eländigt rum någonstans i Warszawaghettot.

Paul Hur kan vi uthärda detta?
Laila Vi måste inte. Men vi gör det ändå.
Paul Ingen kan överleva detta.
Laila Ändå är det alltid någon som gör det.
Paul Måste det vara vi?
Laila Jag vill inte överleva dig.
Paul Det är ömsesidigt.
Laila Låt oss kila vidare tillsammans.
Paul Som Stefan Zweig med sin hustru.
Laila De hade kunnat överleva. Men de ville inte.
Paul Hon var sjuk och depressiv, och han var deprimerad.
Laila Ändå var det en svaghet, när de hade kunnat överleva. Det var ett svek mot deras ansvar. Jag vill inte dö en onaturlig död.
Paul Inte jag heller. Låt dem ta oss på sängen. Eller skjuta sönder ruinerna av det hus vi är i och begrava oss levande.

Laila Då får ingen veta vår historia.

Paul Endast amiral Canaris vet om att jag försvann i Warszawaghettot. Vet ingen om att du är här?

Laila Nej.

Paul Och amiralen blir väl småningom avrättad av nazisterna som Rommel och alla andra hyggliga tyskar som ofrivilligt dragits med i deras massjälvmord.

Laila Ingår vi däri?

Paul Bara om vi dör.

Laila Jag tror att vi har en bättre chans att överleva än alla där utanför, bara för att vi gjorde motstånd.

Paul Vet inte ens din SS-officer att du är här?

Laila Om han misstänker det kommer han inte efter mig.

Paul Så antingen dör vi tillsammans i fullständig obemärkthet, eller också begår vi omöjligheten att överleva.

Laila Hur som helst har vi ingenting att förlora.

Paul Utom musiken.

Laila Den kan vi aldrig förlora. Dessutom kommer den alltid att överleva.

Paul Och vi troligen med den, eftersom vi givit den våra liv.

Laila Nu blir vi alltmer filosofiska, medan krigets grymheter rasar där ute ständigt allt mera omänskligt och fasansfullt.

Paul Det skadar inte. Även filosofin kommer att överleva alla krig och alla dödliga liv.

Laila Trösta mig, Paul. Inte för att jag är rädd, men det behövs något bättre än Warszawaghettots verklighet, i synnerhet när det skall gå under.

Paul Och det kommer att gå under i ett hejdundrande skandalöst massmord och orgie i omänsklig grymhet, som blir tyskarnas första moraliskt förintande nederlag, och vi har äran att göra oss medskyldiga därtill.

Laila Trösta mig mera.

Paul Ingen vet att vi är här, och ändå är vi här. Ingen kommer att bära vittne om oss, och ändå kommer vårt öde inte att slockna men på något sätt bäras fram. Vi försvinner in i tidlöshetens definitionslösa zon i en metafysisk dimension som övergår allt mänskligt tänkande, men där skall vi fortsätta älska även sedan Warszawaghettot är så förintat att man inte mer kan se att det varit en del av en stad.

Laila Och den viktigaste delen genom sin förintelse.

Paul Precis.

Laila Du har lyckats trösta mig en aning. Nu har jag bara en sak till att be dig om.

Paul Vad som helst.

Laila Älska mig.

Paul För evigt.

Laila Låt oss känna att vi lever.

Paul För evigt.

Laila Jag tar dig på orden. (*De älskar, och scenen dör bort i mörker.*)

Scen 2. Ett mondänt borgerligt hem, en våning väl möblerad, lugn och trivsamt.

Max Vad fan gör jag här? Ensam kvar av hur många? Nej, jag står inte ut! (*tar flaskan, häller upp en rejäl whisky, dricker*) Allt jag har kvar är flaskan. Är de verkligen borta? Är det allt vi har åstadkommit? Mord, död och attentat, universell förstörelse i hela Europa, miljoner oskyldiga döda och få skyldiga, vi har väl allt som allt fått på kål på kanske en procent av de skyldiga världsförbrytarna, medan alla de bästa gått åt... (*dricker*) Tirpitz i all ära, vår största triumf och ära var sänkandet av ett slagskepp med alla dess oskyldiga offer ombord... Skandal! Vanära! Vanvett! Helvete! Allt är åt fanders! Allt är förlorat! Allt är förfelat! Hela världen är bara ett enda stort fiasko och misslyckande. Nej, jag vill inte vara med längre. Ensam kvar vill jag inte längre vara med och betala räkningen. (*dricker*) Flaska, trogne kompis, min enda vän, min enda tröst, jag byter ut ditt innehåll mot återstoden av min själ, medan jag förskriver mig åt djävulen och blir alkoholist, min slutliga och enda lyckliga karriär, min enda verksamhet i livet som inte gör ont. Jag kanske till och med får sällskap. (*Marcus kommer in.*)

Marcus Du dricker igen, ser jag.

Max Vad annat kan jag göra?

Marcus Du kan leva. Kriget är inte slut ännu, och du kan överleva.

Max Medan ni alla är döda? Det är inte rättvist!

Marcus Det beror på vad du använder ditt liv till.

Max Säg bara inte att jag ska börja verka för freden. Det går inte. Jag har bara levat för kriget i alla dessa fem år. Det är det enda jag kan. Freden har ingen plats för mig.

Marcus Om du överlever kriget blir du nationalhjälte.

Max Håna mig inte! Alla sanna nationalhjältar är döda! Endast de som dog för saken och blev martyrer har rätt att kalla sig nationalhjältar! Jag kan bara straffa mig själv för att jag orättvist ännu tvingas leva medan ni alla är döda.

Manfred (kommer in) Skärp dig, Max. Tyck inte synd om dig själv.

Max Vad annat kan jag göra?

Manfred Det är sant som Marcus säger. Du kan leva. Du har rätt att leva.

Max Nej, det har jag inte, inte utan er, mina bröder, mina förbundsbröder i den heliga kampen mot förtrycket, avrättade, sprängda i luften, bortförda och försvunna, bombade och drunknade...

Manfred Du måste leva för vår skull.

Max Vad försöker du inbilla mig?

Manfred Vi lever vidare i dig. Ditt liv är vårt liv och det enda liv vi har. Så länge du minns oss och firar oss lever vi.

Max Jag vill bara bli en gengångare som ni.

Manfred Du är det redan, fast du lever – du lever i båda dimensionerna. Det är en rikedom.

Max Att vara levande död, att vara både levande och död, att vara död och ändå tvingas leva, att leva som ett spöke och en rest av den man en gång var...

Manfred Det går. Försök.

Max Ni lyckas aldrig övertyga mig, hur levande döda ni än är.
(*Laila och Paul kommer in.*)
Kommer ni också för att hemsöka mig?

Laila Max, inget offer var någonsin förgäves.

Max Säger du, som övergav karriär och framgång och ett liv i berömmelsens sus och dus för att uppsöka döden i Warszawaghattot och gå under med en judisk naziofficer som skrotat dig... Du var galnast av alla patienter. Och vad vann du på det? Du försvann i tomma intet!

Laila Jag vann kärleken.

Max Vad då för kärlek? Nekrofil? Du fann bara en massa döda.

Paul Nej, hon fann mig.

Max En gäckande skugga av en lovande violinist som övergav musiken för att riskera livet som agent, för vad? För att hjälpa oss ställa till med en massa sabotage och tusentals oskyldigas död?

Paul Max, allt har en mening. Du lever. Lev för oss. Lev för vårt minne. Ingen annan kommer ju ihåg oss.

Max Vad vill du jag skall göra? Skriva en bok?

Paul Du kan återge oss livet med att återkalla oss i din värld.

Max Ta fram violinen, så tar jag fram flaskan.

Laila Gör det, så ska vi spela Kreutzeronaten för dig.

Max Kör till. Spela för mig tills jag storknar och kolar av, och sluta aldrig spela, så kanske även jag dör nöjd.

Paul Du måste leva, Max. Det är ditt öde.

Max Det grymmaste av alla öden, när ni alla är döda.

Paul Vi kanske inte är det.

Max Vad menar du?

Paul Vi är ju här. Du ser oss. Vi är oförnekliga.

Max Det är just det som är problemet. Jag slipper er aldrig.

Manfred (slår sig ner) Okej, Max, slå upp ett glas åt mig också, så får du sällskap.

Max Ert sällskap är det enda jag har att leva för.

Paul Det tackar vi för.

Max Men slå er ner allihop! När ni nu är här kan vi lika gärna slappna av.

Laila Det enda vi saknar är ett piano.

Max Man kan aldrig få allt.

Paul Jo, Max, du kan ännu få allt.

Max Det enda jag önskar mig är att den här tillställningen kunde fortsätta för evigt.

Paul Du är redan en del av evigheten, med samma rätt som vi.

Max Men ni är ju döda.

Paul Försök inte.

Manfred Vi är ju här.

Max Ja, det är vad ni försöker inbilla mig.

Paul Nej, du inbillar dig det själv, och därför är det sant.

Max Det här börjar bli för metafysiskt för mig.
Marcus Drick då, och vakna upp till en bättre morgondag.
Max Jag är rädd att det är det enda som återstår mig. Tack för ert sällskap. Ni är alltid välkomna tillbaka. (*dricker, gäspar och somnar*)
Marcus Han är färdig.
Manfred Festen är över för den här gången.
Paul Vi ber att få återkomma.
Manfred Ta med er piano och violin nästa gång.
Laila Jag ska se till att jag får med mig ett piano från Warszawaghettot.
Manfred Inget piano skulle passa bättre.
Marcus God natt, kamrater.
Paul På återseende.
Manfred I högsta grad. (*De drar sig alla tillbaka. Manfred sluter Max ögon och drar en filt eller sjal över honom så att han inte skall frysa. Han ler i sömnen. Paul och Laila går ut tillsammans med armarna om varandra. Till slut går även Manfred. Scenen släcks ner.*)

Virhamn 14.6.2015

Efterskrift

Dramat är inspirerat av Gry Finsnes roman "Vanished in Berlin", som inte ens kommit ut mer än i sin första del ännu, som givit impulsen till några av karaktärerna, medan andra är verkliga. Överlevaren Max är dock närmast inspirerad av Max Manus, medan hans öde väl drabbade de flesta av de mera hjältemodiga överlevarna av andra världskriget.